

УДК 069.62

© Валерій ГРИЦЕНКО

ВІРТУАЛЬНА ЕКСКУРСІЯ – ВАЖЛИВИЙ МЕТОД ПРЕЗЕНТАЦІЇ МУЗЕЮ

На прикладі віртуальної екскурсії розглядається питання впровадження новітніх технологій у музейну практику. Описуються особливості екскурсії, її переваги та недоліки щодо інших форм огляду експозиції. Акцентується увага на перспективності віртуальних екскурсій.

Ключові слова: Меморіальний комплекс, презентація музею, віртуальна екскурсія, віртуальний тур, Інтернет-простір, засоби комунікації, дистанційне навчання.

В умовах сучасного світу високих технологій засоби комунікації та інформації вражають своїм неймовірно швидким розвитком. Якщо винайдення телефонного апарата дозволило людству крокувати в майбутнє семимильними кроками, передаючи один одному за тисячі кілометрів потрібну інформацію, то поява Інтернет-простору або Кібер-простору пришвидшила цей процес у декілька десятків разів.

Нині, маючи доступ до мережі Інтернет, будь-який житель Землі може здійснювати найрізноманітніші операції, пов'язані з багатьма галузями життєдіяльності людства, починаючи від проведення найскладніших фінансових операцій і завершуючи купівлею різних товарів.

Такий потужний розвиток високих технологій спонукає людство йти в ногу з часом, що виявляється у створенні різноманітних новітніх Інтернет-проектів. Саме з таким проектом і пов'язана тема цієї роботи. Ідеться про віртуальну екскурсію, яка за останні декілька років стала незамінним атрибутом презентації різних культурно-освітніх інституцій: музеїв, бібліотек, вищих наукових закладів тощо.

Що стосується вітчизняного Інтернет-простору, то він також представлений низкою віртуальних турів, серед яких варто виділити віртуальну екскурсію в Національному банку України, де цікаво й оригінально представлено колекцію монет, окремі з яких можна наблизити й детально розглянути [12]. Деякі вітчизняні музеї також використовують такий метод презентації. Зокрема, відзначимо віртуальну екскурсію по Національному музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського [11]. Існують також віртуальні екскурсії в таких музеях, як «Тюрма на Лонцького» у Львові, віртуальний тур по Національному Києво-Печерському

історико-культурному заповіднику в Києві [9; 10]. Представлені навіть віртуальні екскурсії деякими українськими містами, наприклад, таку має місто Чернівці [8].

У 2012 р. віртуальний тур презентував і Меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років». На офіційному сайті Меморіалу можна переглянути лише скорочений варіант екскурсії [7]. Повну версію можна придбати в музейній крамниці. Розробка екскурсії, попри те, що викликала певні труднощі, спонукала до пошуку різних інновацій та знахідок. Варто зауважити, що кожен музей має свою специфіку, яка залежить від профілю закладу, його масштабів, структури експозиції тощо. Зокрема, головна експозиція Меморіалу побудована у хронологічному порядку – від першого залу до останнього. Крім цього, всі зали поєднані образно-реліквійним комплексом – «Дорога війни», яка є акцентним стрижнем головної експозиції музею. На цьому варто зупинитися докладніше, оскільки в ході розробки туру були задіяні всі найважливіші елементи «Дороги війни». У деяких залах експонати, які є складником згаданого комплексу, можна оглянути за допомогою окремо відзнятої панорамної фотографії вже після огляду залу в цілому. Окрім того, у кожному залі скрупульозно були відібрані комплекси з експонатами, які яскраво розкривають тему залу та гармонійно влітаються в структуру віртуальної екскурсії і, таким чином, підкреслюють головний «message» всієї експозиції. Наприклад, у залі «Антифашистський рух Опору українського народу» панорамне фото зроблене із середини побудованої майже на всю величину «землянки», що дало змогу охопити предмети, які представлені в партизанській оселі, та матеріали залу з «Дорогою війни». У залі «Завершення визволення України від фашистських загарбників» панорамна фотографія зроблена з кузова автомобіля ГАЗ-АА, що дозволяє одночасно охопити й показати важливі експозиційні комплекси, а саме: матеріали про Корсунь-Шевченківську операцію, речі двічі Героя Радянського Союзу, Маршала Радянського Союзу Івана Степановича Конєва та матеріали двічі Героя Радянського Союзу, маршала бронетанкових військ Павла Семеновича Рибалка.

Що ж стосується хронологічної побудови головної експозиції, то віртуальний тур змонтовано відповідно до її структури, щоб майбутній «віртуальний» відвідувач не «подорожував» із залу в зал довільним маршрутом, а лише в заздалегідь визначеному порядку. Для тих відвідувачів, які виявлять бажання здійснити перегляд довільно, спроектовано карту головної експозиції, що допомагає пересуватися залами за бажанням. Цікавим виявилось рішення демонстрації хронікальних фільмів у деяких залах музею. Хроніки, які є важливим елементом експозиції, можна переглядати зупиняючи загальний огляд віртуального туру і потім продовжувати перегляд із зупиненого місця. Стосовно інформативної частини туру, то варто зауважити, що загальна інформація про зали музею, за винятком окремо відібраних експонатів, здійснена українською, російською та англійською мовами. Інформація стосовно образної експонатури не була перекладена іншими мовами, аби не розкривати всю суть, а заінтригувати віртуального відвідувача після перегляду екскурсії здійснити її вже в реальному вимірі.

Окремо варто виділити проблему показу скульптури «Батьківщина-мати». Загальновідомо, що це унікальна конструкція, яка увінчує споруду Національного

музею історії Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років. Звісно, що звичайні панорамні фотографії, які робляться стандартною технікою, не могли б виконати поставлене завдання і у всій повноті продемонструвати головну скульптуру Меморіалу. Найвдалішим розв'язанням цієї проблеми виявилася повітряна зйомка, що була зроблена унікальною технікою. Як наслідок – панорамна фотографія, зроблена з повітря, стала своєрідною «родзинкою» віртуального туру, і саме з неї розпочинається екскурсія. Сподіваємося, що подібна практика не залишиться непоміченою, адже показ із повітря об'єктів такого масштабу дає змогу повною мірою продемонструвати велич тієї чи іншої споруди.

Розглядаючи віртуальну екскурсію як засіб презентації музею, зазначимо, що це кардинально новий підхід щодо популяризації музейних установ. Будь-коли потенційний відвідувач зможе, не виходячи з дому, дізнатися про музей набагато більше, ніж із буклетів чи переглядів окремих сайтів. Спробуємо дати визначення, що таке віртуальна екскурсія, або, як її ще називають, віртуальний тур. Одне з визначень знаходимо в роботі дослідника М. Отряжі: «Віртуальні тури – це онлайніві або офлайніві презентації, які дозволяють потенційним клієнтам оглядати будь-який об'єкт. Залежно від типу такого туру це можуть бути широкоформатні або циркулярні (360°), а також панорами об'єктів будь-якого розміру (експонати музеїв та картинних галерей, кімнати, приміщення готелів, вулиці та будівлі міст, алеї парків, види з висоти пташиного польоту тощо), які рухаються довільно» [6]. Подібні твердження читаємо на сайті в безпосередніх розробників такого типу проектів: «Віртуальний тур – це створення панорамних знімків за допомогою спеціального устаткування й техніки фотографування, обробка цих фото за допомогою різних програм з подальшим приєднанням їх один до одного і в результаті отримання одного єдиного знімка. Фотографії після збагачення їх нескінченною різноманітністю Flash анімації переводять в web-форму або на CD/DVD носії. Віртуальний тур найефективніший і ефектний спосіб ознайомити людей у мережі Інтернет із Вашим простором. Завдяки 360 градусному огляду потенційний клієнт, що входить зі свого комп'ютера через мережу Інтернет, зможе озирнутися довкола, вивчити деталі, що цікавлять його, і, не будучи присутнім реально на об'єкті, скласти зорове уявлення про нього. Він у повному сенсі слова зможе у будь-який момент і скільки завгодно, не нудьгуючи, не напружуючись, комфортно та із захопленням переглядати цей тур» [5].

Звісно, можна й далі наводити приклади різних визначень, але навіть із вищесказаного можна виокремити ряд пунктів, які безпосередньо торкаються теми цієї розвідки.

Передовсім, на що звертаємо увагу, це унікальність панорамної фотографії, яка дозволяє побачити реальні предмети у тривимірному просторі. Таким чином, споглядач уже підготовлений для майбутнього візиту до того чи іншого об'єкта. Почнемо з найпростішого. Якщо реципієнт переглянув віртуальну екскурсію по середньовічному замку, двір якого (як видно на екрані) викладений бруківкою, а на оглядову вежу, що відкрита для туристів, ведуть круті сходишки, то й майбутнє місце для романтичної прогулянки вже підбрано. Незважаючи на те, що одяг у такому випадку має тяжіти до спортивного і дама серця прийде туди не на високих підборах.

Звісно, такий метод презентації музею є набагато продуктивнішим і буде змушувати майбутнього туриста залишити своє місце біля комп'ютера, щоб вже на власні очі побачити той уявний замок.

Варто зауважити, що, окрім огляду на 360 градусів, потенційний відвідувач може наближати чи віддаляти картинку віртуальної екскурсії або той чи інший об'єкт. У цьому випадку слід виважено поставитися до розробки самого туру. Екскурсія має на меті зацікавити майбутнього відвідувача, пробудити в нього інтерес до експозиції. В іншому випадку, якщо віртуальний тур буде розроблено занадто детально, то відвідування того чи іншого культурного закладу, зрозуміло, відпаде. Таке завдання покладає певну відповідальність як на замовників віртуального туру, так і на його виконавців.

Віртуальна презентація не повинна демонструвати всі без винятку експонати або об'єкти з їхньою найменшою деталізацією. Звісно, деякі предмети можуть бути продемонстровані досить детально, але лише для того, аби зацікавити відвідувача. Таким чином, констатуємо, що віртуальна екскурсія – це скрупульозно відібраний матеріал для того, щоб долучити туриста до музейного надбання, спонукати його до відвідування музейної інституції.

Перевага віртуальної екскурсії полягає в її доступності та комфортності перегляду. Персональний комп'ютер давно перестав бути дивиною і став незамінним атрибутом навіть у звичайній родині, що дозволяє переважній більшості громадян ознайомлюватися із здобутками культурно-освітніх закладів дистанційно. Говорячи про доступність подібних турів, потрібно виокремити, як мінімум, два складники, які роблять музей більш популярним для ознайомлення та вивчення. Передусім звертаємо увагу на дистанційне навчання. Про це пише у своїй статті дослідник С. Петров: «Неймовірно важливою функцією віртуального музею має стати дистанційне навчання, освіта, виховання, просвітництво. Щоб розкрити неосяжні інформаційні фонди, забезпечити зв'язок науки і музею, необхідні спеціалізовані сервіси та модулі. Ці сервіси та модулі мають бути орієнтовані на людей різного віку, рівня підготовки, світогляду, національності» [3, 28]. Із сказаного випливає, що музеї, завдяки віртуальним турам, стають потужним складником навчального процесу, оскільки викладач навчального закладу, який має потрібні засоби комунікації, може в будь-який момент підтвердити слова своєї лекції не лише голослівно (фактами з підручника), а й відразу показати той чи інший експонат у тривимірному просторі. Більше того, цей викладач може бути не тільки з тієї країни, у якій знаходиться музей, а й з будь-якого іншого куточка світу. У такий спосіб музей долучається до міжнародних освітніх програм, зокрема проведення лекцій, конференцій, симпозіумів тощо.

Інший складник віртуального туру, який робить музей загальнодоступним, – це можливість ознайомлення з експозицією людей, що мають особливі потреби, а також тих, котрі не можуть відвідати музей з різних причин.

Звісно, беручи до уваги позитивні моменти віртуального туру щодо презентації музею, варто наголосити й на негативних аспектах подібних розробок. Вище вже зазначалося про деякі небезпечні прийоми під час створення віртуальних екскурсій,

зокрема щільної деталізації об'єктів туру. Не слід також забувати, що музей – це насамперед культурно-освітній заклад, а не салон для продажу автомобілів, тому віртуальна екскурсія не повинна бути абсолютно маркетинговою. Подібний тур створений задля забезпечення освітніх функцій.

У турі не потрібні гіперболізація або надмірна ефектність, що легко досягаються завдяки новітнім технологіям, адже, демонструючи свої «скарби», музей не має права маніпулювати свідомістю майбутніх відвідувачів. Подібні кроки можуть призвести до своєїрідної антиреклами культурно-освітнього закладу. Відвідувач, якого безсоромно ошукали, ніколи не повернеться до музею, навіть якщо він йому сподобався, і, звісно, завдяки тому-таки Інтернету досить швидко повідомить усіх своїх знайомих про подібне шахрайство.

Таким чином, можна дійти висновку, що віртуальна екскурсія як метод презентації музею має важливе значення. Це унікальний спосіб презентувати музей на якісно новому рівні і крокувати в ногу з часом. Окрім того, це серйозна робота, яка вимагає відповідного фаху та відповідального ставлення. Попри всі труднощі подібні віртуальні розробки стануть у пригоді як музейним працівникам, так і гостям культурно-освітніх закладів. Завершити дослідження хотілося б цитатою, яка досить аргументовано переконує в перспективі віртуальних турів: «Віртуальний тур не стане причиною зниження цікавості до реального музею до тих пір, доки у людини існує інтерес до культурних цінностей і справжніх предметів, без яких музей не має сенсу, як телевізор без дистанційного пульта керування, книга без букв, злочин без розслідування» [1].

Джерела та література:

1. Котлер Н. Музейний маркетинг і стратегія: формування місії, залучення публіки, збільшення доходів і ресурсів / Н. Котлер, Ф. Котлер, В. Котлер. – К., 2010. – 528 с.
2. Будко А. Модернізація. Схематизація опыта / А. Будко // Мир музея. – 2010. – № 272.
3. Петров С. Музей мнимый или музей виртуальный / С. Петров // Музей. – 2010. – № 6.
4. Смирнова Т. Виртуальный музей в современном культурно-информационном пространстве / Т. Смирнова // Музей. – 2010. – № 8.
5. <http://fsm.dp.ua/virtualnyj-tur/shho-take-virtualnyj-tur/>
6. http://www.ggfdnu.org.ua/publ/sbornik_konferencii_2009/virtualnij_tur_jak_suchasna_oznaka_rozvitku_turizmu_analiz_suchasnikh_ujavlen/12-1-0-772
7. <http://www.warmuseum.kiev.ua/warmuseum-demo/demo-uk.html>
8. <http://mistoinfo.com/3d.php>
9. http://www.kplavra.kiev.ua/Virtualnij_tur_po_KijevoPecherskomu_zapovidniku.html#
10. <http://www.lonckoho.lviv.ua/ekspozytsiya/pershyj-etap-ekspozytsiji/virtualnyj-tur-pershym-etapom-ekspozytsiji>
11. <http://hutsul.museum/exposition/virtual/>
12. <http://bank.gov.ua/3dtour/#!prettyPhoto>

© Валерий ГРИЦЕНКО

ВИРТУАЛЬНАЯ ЭКСКУРСИЯ – ВАЖНЫЙ МЕТОД ПРЕЗЕНТАЦИИ МУЗЕЯ

На примере виртуальной экскурсии рассматривается вопрос внедрения новейших технологий в музейную практику. Описываются особенности экскурсии, ее преимущества и недостатки относительно других форм осмотра экспозиции. Акцентируется внимание на перспективности виртуальных экскурсий.

Ключевые слова: Мемориальный комплекс, презентация музея, виртуальная экскурсия, виртуальный тур, Интернет-пространство, средства коммуникации, дистанционное обучение.

© Valeriy HRYTSENKO

VIRTUAL TOUR IS AN IMPORTANT METHOD OF MUSEUM PRESENTATION

The issue of implementation of new technologies in museum practice is considered on the example of virtual tour. The features of the tour, its advantages and disadvantages relative to other forms of given exposure are described. Attention is focused on the perspective of virtual tours.

Keywords: Memorial Complex, presentation of the museum, virtual excursion, virtual tour, the Internet space, means of communication, distance learning.